

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
Management and
StrategyVol: 8 Issue: 60
Year: 2022 JUNE
Pp: 977-987Arrival
25 March 2022Published
30 June 2022
Article ID 62171Doi Number
<http://dx.doi.org/10.2922/8/smryj.62171>

How to Cite This Article
Gidemen, G. & Ateş, A.
(2022). "Doğu Akdeniz
Deniz Yetki Alanları
Üzerinde Türkiye Ve
Mısır İlişkilerinin
Etkisi", International
Social Mentality and
Researcher Thinkers
Journal, (Issn:2630-
631X) 8(60): 977-987

Social Mentality And Researcher
Thinkers is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.

Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Üzerinde Türkiye Ve Mısır İlişkilerinin Etkisi

The Effect Of Turkey And Egypt Relations On The Eastern Mediterranean Maritime Jurisdictions

Gökben GİDEMEN¹ Alparslan ATEŞ²

¹ Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Deniz Ulaştırma Mühendisliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans, Hatay, Türkiye

² Doç.Dr., İskenderun Teknik Üniversitesi, Barbaros Hayrettin Gemi İnşaatı Ve Denizcilik Fakültesi, Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Bölümü, Hatay, Türkiye

ÖZET

Mısır ve Türkiye ortak geçmişe sahip Doğu Akdeniz ülkeleridir. Son dönemde iki ülke arasında politik anlamda yaşanan gerginliklerin neticesinde hassas bir döneme girilmiş ve ilişkiler neredeyse kopma noktasına gelmiştir. Bugün özellikle Doğu Akdeniz'in kazandığı önemin bir getirisi olarak bölge ülkeleri arasında meydana gelen restleşmelerden Türkiye ve Mısır'da paylarına düşen gerilimli havanın etkisiyle, aslında ulusal çıkarlarına uymayacak adımlar atmak durumunda kalmışlardır. Bu çalışma ile amaçlanan; Mısır ve Türkiye arasındaki son on yıllık dönemdeki siyasi ve ekonomik ilişkilerin incelenmesi ve gerçekleştirilecek olası bir işbirliği durumunda, bu işbirliğinin ülkelere sağlayacağı avantajların neler olabileceğidir.

Yapılan araştırmada Mısır ve Türkiye arasındaki ilişkilerin normale dönmesi bölge için daha barışçıl çözümlerin ortaya çıkmasının yanı sıra iki ülkenin de ekonomik, siyasi ve stratejik kazanımlar elde edeceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deniz Yetki Alanları, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler

ABSTRACT

Egypt and Turkey are two Eastern Mediterranean countries with a common history. As a result of the political tensions between the two countries recently, a sensitive turn has been entered and relations have almost come to the breaking point. Today, especially as a result of the importance of the Eastern Mediterranean, Turkey and Egypt have had to take steps that will not comply with their national interests, because of the tension between the region countries. The aim of this study is to examine the political and economic relations between Egypt and Turkey in the last decennial period and to examine what the advantages that this cooperation will provide to countries in the event of possible cooperation.

In the study, it was concluded that the normalization of relations between Egypt and Turkey will result in more peaceful solutions for the region, as well as economic, political and strategic gains for both countries.

Key Words: Maritime Jurisdiction Areas, Political and Economic Relations

GİRİŞ

Dünya tarihinde yaşanan her bir olay başka bir olayın tetikleyicisi görevini yürütmüş ve sonuç olarak sürekli bir devinim süreci yaşanmaya başlanmıştır. Yirminci yüzyılın başlarında art arda meydana gelen iki büyük dünya savaşı, imparatorlukların tarih sahnesinden silinmeleri, ulus devlet kavramının hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılması ve ardından başlayan soğuk savaş dönemi geçtiğimiz yüzyılın en sarsıcı olaylarından birkaçıdır.

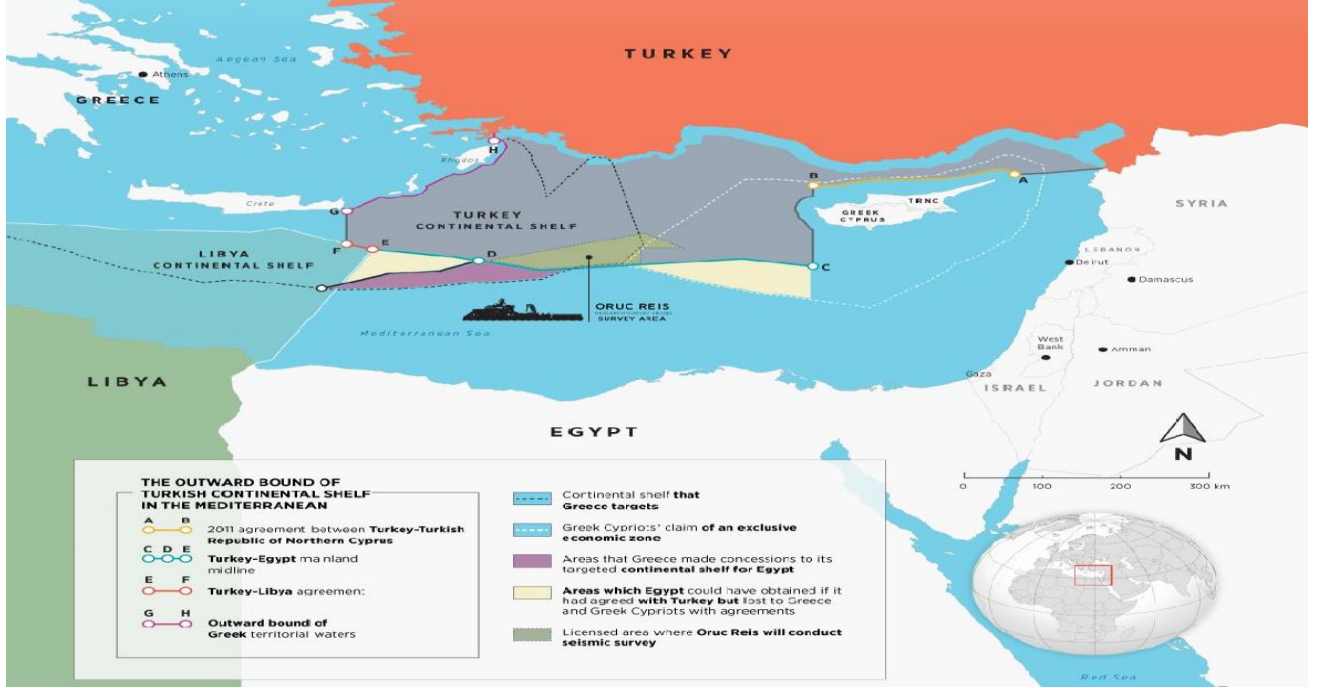
Ulus devlet sisteminin oturması ve soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte dünya tarihinde hem ekonomi hem de politika açısından yeni bir dönem başlamıştır. İki kutuplu dünya düzeninin yıkılmasının ardından küreselleşme hızlı bir şekilde yükselişe geçmiştir. Başlangıçta küreselleşme ile birlikte oluşan yeni düzende devletlerarasındaki karşılıklı bağımlılığın artması sonucunda çatışmanın azalacağı görüşü ortaya çıkmış fakat bunun çok da gerçekçi bir bakış açısı olmadığı anlaşılmıştır (Sander, 2012: 590). Bu yeni gelişen dönemle birlikte demokrasi kavramının tam olarak yerleşmediği Ortadoğu coğrafyası, topraklarında yüksek miktarda petrol gibi yenilenemeyen enerji kaynakları var olması dolayısıyla küresel güçlerinde hedefi haline gelmiştir. Uzun süredir sarsıcı olayların yaşandığı bir coğrafya olan Ortadoğu, en son olarak 2010'lu yılların başından beri etkisini halen sürdüren Arap Baharı süreci ile çalkalanmaktadır.

Ortadoğu coğrafyasında enerji kaynaklarının temini ve kullanımı sebebiyle küresel güçlerinde olaya dahil olması sebebiyle yaşanan karışıklıklar 2000'li yıllarla birlikte etkisini komşu coğrafya olan Doğu Akdeniz'de de göstermeye başlamıştır. Aslında soğuk savaşın sona ermesi ile birlikte Doğu Akdeniz jeopolitik çatışmaların merkezinde yer almaya başlamıştır (Baysoy, 2017: 85). Yakın geçmişte keşfedilmeye başlanan hidrokarbon yataklarının etkisiyle Doğu Akdeniz'de suların bir türlü durulmadığı bir coğrafya haline gelmiştir. ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi'nin 2010 yılında yayımlandığı 2 ayrı rapora göre Doğu Akdeniz sınırları içerisinde toplamda 3,5 milyar varil geri kazanılabilir petrol, 9,75 trilyon metreküp geri kazanılabilir gaz ve 6

milyar varil sıvı doğalgaz olduğu tahmin edilmektedir (USGS, 2010^a ve 2010^b). Bu sebeple günümüzde Doğu Akdeniz’de ülkeler arasındaki siyasi trafik oldukça yoğundur.

Uzun süredir tarih sayfalarında kendilerine yer bulan iki devlet olan Mısır ve Türkiye arasında geçmişten gelen bir bağ bulunmaktadır. Uzun yıllar Osmanlı toprakları arasında yer alan Mısır’ın Birinci Dünya Savaşı ile birlikte, İtilaf devletlerinin sömürge topraklarından birisi haline gelmesiyle iki devlet arasındaki yollar birbirinden ayrılmıştır (Armaoğlu, 2009: 164). İki ülke arasındaki temel benzerlik aynı yıllarda aynı devletlere karşı bağımsızlık mücadeleleri vermeleri ve bu mücadeleleri kazanmış olmalarıdır (Baş, 2015). Karşılıklı kıyılara sahip bu iki devlet Doğu Akdeniz coğrafyası için oldukça büyük bir öneme sahiptir.

Görsel 1. Türkiye, Mısır, Libya, Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Yunanistan arasındaki örtüşen Münhasır Ekonomik Bölgeler (Anadolu Agency, 2020'den aktaran: Stanić ve Karbuž, 2020)

Son dönemlerde Doğu Akdeniz’de suların ısınmaya başlaması ile birlikte dengelerin oldukça hızlı bir şekilde değiştiği ve dost düşman kavramının aslında anlamını yitirdiği bir ortam oluşmaya başlamıştır. Doğu Akdeniz’de yaşanan olayları en kısa şekilde özetleyebilmek için W. Churchill’in “Ebedi dostluklar yoktur, ebedi çıkarlar vardır.” sözünü kullanmak yararlı olacaktır. Bölge ülkelerinin Doğu Akdeniz’in derinliklerinde gömülü olan hidrokarbon yataklarından olabilecek en yüksek düzeyde fayda sağlayabilmek adına bir yarışın peşine düştükleri bu süreçte, belirli bloklar oluşmuş ve Mısır ile Türkiye ayrı saflarda konumlanmıştır (Acer, 2020). Dönemin şartlarının, yapılan tercihlerin sonucunda gelişen bu durumun, iki ülke açısından da aleyhte bir sonuca yol açacağı düşünülmeyle birlikte Mısır’ın Güney Kıbrıs ile yapmış olduğu Deniz Yetki Alanı anlaşması sonucunda önemli büyüklükte deniz sahasında yaşadığı kayba benzer şekilde Türkiye dışında bir ülke ile yapabileceği bir anlaşma ile de önemli büyüklükte deniz alanı kaybı yaşamasına sebep olacaktır.

Bu çalışma ile 2010 Arap Baharı süreci sonrasında Türkiye ve Mısır arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin incelenmesi ve tarafların yaşadıkları siyasi krizin aşılması durumunda gerçekleştirilecek olası bir işbirliğinin Doğu Akdeniz açısından taraflara sağlayacağı fayda açıklanmaya çalışılacaktır.

TÜRKİYE MİSİR İLİŞKİLERİ

Türkiye ve Mısır Arasındaki Siyasi İlişkiler

İnsanların varlığı sayesinde oluşan bir kavram olan siyaset, iki karşıt kavram olan işbirliği ve çatışmayı aynı anda içerisinde barındırmaktadır (Heywood, 2007). Makalenin bu bölümünde de Türkiye ve Mısır arasındaki çatışmaların ve zaman zaman gerçekleşen işbirliklerinin iki ülke arasındaki ilişkileri nasıl etkilediğini inceleyeceğiz.

Mısır ve Türkiye’ye tarihsel olarak bakıldığında aynı devletlere karşı bağımsızlık mücadelesi verdikleri görülmektedir. Bu mücadelelerin sonunda iki ülke de bağımsızlıklarını ilan etmiştir fakat rejim şekilleri bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. İki ülke arasındaki ilişkiler Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarına dayanmaktadır ancak dönem dönem ülkeler arasında sıkıntılar baş göstermiş ve anlaşmazlıklar meydana gelmiştir (Baş, 2015).

Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkinin boyutlarına inmeden evvel geçtiğimiz 10 yıllık süreçte Mısır'ın geçirdiği çalkantılı sürecin, söz konusu ikili ilişkide oldukça etkileyici bir rol üstlendiğini söylemek gerekmektedir. Mısır, 2010 yılının Aralık ayında başlayan ve neredeyse tüm Ortadoğu coğrafyasında etkisini ufak bir kıvılcımla da olsa gösteren Arap Baharı sürecinden ciddi derecede etkilenen bir ülke olmuştur. Söz konusu sürecin Mısır'a yansıdığı 25 Ocak 2011 tarihinin hemen ardından 1 aylık bir zaman dilimi içerisinde 29 yıllık iktidarını kaybeden Hüsnü Mübarek'in tarihin sayfalarından çekilmesiyle birlikte Mısır halkı için yeni bir süreç başlamıştır (Aljezeraa Türk, 2013).

Mısır, gerçek manada bir demokrasinin hâkim olduğu bir ülke değil de daha otoriter bir yönetim türüne sahipken, Arap Baharı sonrasında ülkede gerçekleştirilen genel seçimler ile ilk kez demokratik bir seçim yapılmış ve Müslüman Kardeşlerin adayı Muhammed Mursi Mısır'ın yeni cumhurbaşkanı olmuştur (Duran, 2021). Yaklaşık iki yıllık bir sürecin ardından, General Hafter önderliğindeki askeri birliklerin müdahalesi sonucunda çok kısa bir geçmişi olan demokrasi yerini yeniden askeri cuntaya bırakmıştır. Temmuz 2013'de meydana gelen bu olayla birlikte Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkilerin de şekil değiştirdiğini söylemek mümkündür (Sarıaslan, 2019).

Türkiye'nin el-Sisi yönetimine karşı sergilemiş olduğu tavır aslında darbeye gösterilmiş olan bir tavidir. Bu konuyla alakalı olarak Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu 2020 yılında katıldığı bir televizyon programında Mısır ile ilgili yaşanan sorunları anlatırken "*Darbe ve sonrası gelişmelerle ilgili bizim yaptığımız eleştirilerden çok rahatsızlar. En büyük engellerden bir tanesi oldu ama biz de doğruları söylemek durumundaydık, doğruları söyledik. Herhangi bir yanlışlık yok.*" ifadelerini kullanmıştır (CNN Türk, 2020). İdeolojik olarak demokrasinin korunması gerektiğini düşünen Türkiye'nin tavrı her ne kadar haklı nedenlere dayanıyor olsa da ABD ve AB gibi ülke ve birlikler tarafından sert bir tepki görmemiş olması sebebiyle diplomatik anlamda yalnızlaştırıcı bir duruma sebebiyet vermiştir (Akgün ve Gündoğar, 2014).

Yukarıda kısaca özetlenmeye çalışıldığı gibi Mısır'ın 10 yıllık tarihi aslında Türkiye açısından önem arz etmektedir. Bu durumun sebebi ise iki ülke arasındaki ilişkilerin son on yılda oldukça çalkantılı bir hal alması ve bölge genelinde her iki devlet açısından da kısıtlayıcı birer unsur olarak karşımıza çıkmasıdır. Mursi'nin 2011 yılındaki zaferinin ardından Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkiler oldukça iyi bir ivme yakalamış ve diplomatik açıdan iki ülke arasında üst düzey temaslar gerçekleşmiştir. 2013 yılında yaşanan darbe olayı, Türkiye tarafından oldukça sert bir dille kınanmış ve iki ülke arasındaki iplerin gerilmesinde oldukça büyük bir rol oynamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2013^a). Öyle ki 2013 yılında karşılıklı olarak büyükelçilerin istenmeyen kişi ilan edilmesi ile başlayan süreç bugün halen büyükelçiliklerin maslahatgüzar seviyesinde hizmet vermesine sebebiyet vermiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2013^b).

Türkiye ve Mısır arasında 2013 yılındaki darbe sonrası siyasi gerilimin artması bölgesel rekabeti de beraberinde getirmiştir. İki ülke bölgesel sorunlar söz konusu olduğunda farklı bloklarda yer almıştır. Bu duruma örnek olarak Libya'da yaşanan süreç gösterilebilir. Diğer bir mesafe arttırıcı durum ise Mısır ve Yunanistan arasındaki yakınlaşma süreci olmuştur. Türkiye ve Mısır arasında ilişkilerinin gergin bir havada seyretmesinden istifade eden Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) gibi Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de problem yaşadığı ülkeler, yaşanan bu süreçte Mısır ile yakınlaşma yoluna giderek Türkiye'nin yalnızlaştırılması adına adımlar atmışlardır (Telci, 2020; 447).

Doğu Akdeniz'deki en uzun kıyılara sahip bu iki ülkeden bahsederken, 2000'li yılların başlarından itibaren bölgede yaşanan olaylar, şu anki süreç ile yakından ilgilidir. Doğu Akdeniz bölgesinde bugüne değin özellikle Nil Delta ve Levant havzalarında yüksek miktarlarda hidrokarbon yataklarına rastlanmıştır. Nil Delta havzasında bulunan Zohr yatağı, Mısır açısından büyük önem taşımaktadır. 1960'lı yıllardan itibaren offshore ve onshore alanlarda hidrokarbon arama çalışmaları yürüten Mısır, 2015 yılının Ağustos ayında Zohr gaz yatağının İtalyan firma ENI tarafından keşfedilmesiyle birlikte Doğu Akdeniz'deki önemli oyuncuların biri haline gelmiştir (ENI, 2022).

Mısır, Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanları hususunda adım atmış olan ilk ülkelerden birisidir. 1982 yılında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesini (BMDHS) imzalayan Mısır, 1983 yılında ise onaylayarak sözleşmeye taraf olan ilk devletlerden birisi olmuştur (United Nations Treaty Collections, 2022). Kızıldeniz ve Akdeniz'de offshore çalışmalar yürüten Mısır'ın Doğu Akdeniz'de gerçekleştirdiği ilk adım 2003 senesinde GKRY ile imzalamış olduğu Münhasır Ekonomik Bölge Anlaşmasıdır (United Nations, 2022). Mısır bu anlaşma ile Doğu Akdeniz'de kuzey deniz sınırlarını belirlemiştir. Lakin yapılan bu anlaşma uluslararası arenada ilan edildiği ilk andan itibaren Türkiye tarafından şiddetle kınanmış ve yapılan anlaşmanın bir hata olduğu vurgulanmıştır (United Nations, 2004). Mısır'ın, bölge devletleri ile yaptığı anlaşmalar Doğu Akdeniz'de Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) ilan etme yolunu değil de ikili anlaşmalar sonucunda sınırlarını belirleme yolunu tercih ettiğini göstermektedir.

Deniz yetki alanlarının belirlenmesi ve paylaşımı durumunda uyulması zorunlu olan bir takım uluslararası hukuk kuralları bulunmaktadır. Ülkelerin, Truman Bildirisi ile başlayan süreçte gelişim gösteren ve son olarak 1982 yılında hazırlanan BMDHS ile oluşmuş örf ve adet hukukunu temel alarak hareket etmesi gerekmektedir. Denizler ve okyanuslarda bulunan hidrokarbon yataklarının devletler tarafından kullanılabilmesi için devletlerin temelde bu alanlar üzerinde belirli bir dereceye kadar hak iddia edebilmesi gerekmektedir. Bu durumun gerçekleşebilmesi adına öncelikle 1945 yılında ABD Başkanı Henry Truman tarafından kıta sahanlığı kavramı literatüre kazandırılmış ve ardından 1982 BMDHS ile birlikte diğer bir önem arz eden kavram olan MEB kavramı deniz hukukundaki yerini almıştır (Kuran, 2020).

Doğu Akdeniz gibi yarı kapalı bir coğrafi yapıya sahip deniz alanlarında bu iki önemli kavramın sınırlarının belirlenmesi hususu mevcut durumda var olan toplam deniz alanının taraflar arasında uzlaşma olmaksızın belirlenmesi ihtimalini ortadan kaldırması sebebiyle oldukça zorlayıcı bir hal almaktadır (Acer, 2020). Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de hem kendisi hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) adına yaşadığı temel problem Yunanistan ve GKRY ile yaşanan sınır anlaşmazlığıdır.

Mısır'ın Doğu Akdeniz'de atmış olduğu adımlar ve Türkiye'nin bölgedeki tutumu göz önüne alındığında iki ülke arasındaki ilişkilerin geçtiğimiz yıllarda Doğu Akdeniz özelinde de gergin geçtiğini söylemek mümkündür. Özellikle 2019 yılında Türkiye ile Libya arasında imzalanan Deniz Yetki Alanları Mutabakatı Muhtırasına, Mısır Hükümetinin vermiş olduğu tepki ve ardından 2020 yılında Yunanistan ile MEB Anlaşması imzalanmasıyla birlikte bu durum derinleşmiştir (United Nations, 2019). Türkiye ile Mısır arasında birincil olarak bir sınır anlaşmazlığı bulunmamasıyla birlikte, Mısır'ın Yunanistan ve GKRY ile imzalamış olduğu sınırlandırma anlaşmaları neticesinde Türkiye'nin kendisine ait olduğunu düşündüğü deniz yetki alanlarının bu ülkeler tarafından benimsenmesi ve bu durumun Mısır tarafından yapılagelen anlaşmalar neticesinde onaylanmış olması problem yaratmaktadır.

Türkiye ve Mısır arasında yaşanan siyasi krizin etkisiyle iki ülkenin bölgede ortak paydada buluşamayışları yeni dinamiklerin oluşmasına sebebiyet vermiştir. İki ülke arasında yaşanan bu siyasi krizden en karlı çıkan bölge ülkelerinin Yunanistan ve GKRY olduğu söylenebilir. 2010 yılı sonrasında Doğu Akdeniz'de enerji yataklarının büyük önem kazanması ve bölge ülkelerinin bu varlıklardan olabildiğince maksimumda yararlanma isteği bölgede önemli bir krizin oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Türkiye'nin Suriye, Libya ve Doğu Akdeniz hususlarında yalnızlaştırma politikaları ile karşı karşıya kaldığı bir dönemde Mısır ile siyasi krizin baş göstermesi, ülkenin bölgesel güvenliği açısından risk teşkil etmektedir. 2019 yılında Türk askerinin Libya'ya gidişi Mısır tarafından hoş karşılanmamış hatta ulusal güvenlik meselesi olarak görülmüştür (Knipp ve Hussein, 2020).

Mısır ve Türkiye arasındaki problemlerden bir diğeri de iki ülkenin Libya iç savaşında farklı tarafları desteklemekte olmasıdır. Türkiye Ulusal Mutabakat Hükümeti'ni(UMH) desteklerken, Mısır ise Hafter tarafında yer almıştır (Telci, 2020: 454). Mısır'ın uluslararası arenada destek bulan ve meşru hükümet olarak BM tarafından da tanınan UMH ile arasındaki ilişkilerde ılıman bir politika izlemeye başlamasıyla bu durum biraz da olsa değişim göstermiştir. Ulusal Mutabakat Hükümeti Türkiye'nin, Libya'da sürecin başından bu yana desteklediği taraf olmuştur (Melcangi, 2021).

İkili ilişkilerin sıkıntıya girdiği 2013 sonrasında Türkiye ve Mısır arasındaki ilk yakınlaşma emareleri 2020 yılında görülmüştür. İki ülke arasındaki ilişkiler 2020 yılı itibarıyla yumuşama dönemi olarak nitelendirilebilecek bir seyirde yön almaya başlamıştır. T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun istihbari, diplomatik ve ekonomik alanlarda görüşmeler gerçekleştirildiğini belirten açıklamalarının ardından 2013 yılından beridir ilk defa iki ülkenin üst düzey yetkilileri arasında bir takım görüşmeler gerçekleştirilmiş ve aradaki buzların erimeye başladığına dair umut verici adımlar atılmıştır (Duru ve Yüzbaşıoğlu, 2021; T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021). Bugün, Türkiye ve Mısır arasındaki ilişkilerin iyileşme sürecinin devam etmesi özellikle Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları meselesi hususunda önem arz etmektedir.

Türkiye ve Mısır Arasındaki Ekonomik İlişkiler

İki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri irdelemeden evvel kısaca ekonominin ne ifade ettiğinin açıklanması gerektiği düşünülmektedir. Analize dayalı bir bilim dalı olan ekonomi, insanların ellerinde bulunan kıt kaynakları kullanmak suretiyle yaptıkları tercihleri konu almaktadır (Case vd., 2012). Aslında yapılan bu tercihler de karşımıza ticaret olarak çıkmaktadır. Ekonomi küresel olayları anlamlandırabilme ve yorum yapabilme kabiliyetini elde edebilmek açısından oldukça önemlidir. Bu durumun temel sebebi ise yaşanan büyük çaplı olayların ekonomik açıdan toplumları ve devletleri etkileyecek sonuçlar doğurmasıdır (Case vd., 2012). Çalışmanın bu bölümünde Türkiye ve Mısır arasındaki ekonomik ilişkiler incelenirken özellikle son on yıllık dönemdeki ekonomik veriler incelenecek ve yorumlanacaktır.

Tablo 1. Türkiye ve Mısır'ın 2021 yılı GSYİH, Büyüme oranı ve Nüfus

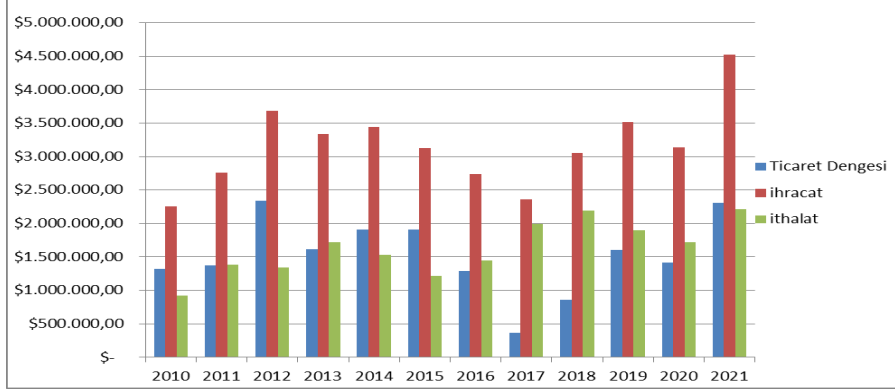
2021	GSYİH (milyar dolar)	BÜYÜME ORANI (%)	NÜFUS (milyon)
TÜRKİYE	795	3.3	85
MISIR	396	5.6	104

Kaynak: <https://www.imf.org/en/Home>

Tablo 1’de Türkiye ve Mısır’ın 2021 yılına ait olan gayri safi yurt içi hasılları, önceki yıla göre gerçekleşen büyüme oranları ve nüfuslarına yer verilmiştir. Tabloda da görüldüğü üzere Türkiye’nin nüfusuna oranla GSYİH’sı daha yüksek iken, Mısır’ın ise gerçekleştirdiği büyüme oranı Türkiye’nin büyümesinden daha iyi bir orana sahiptir. İki ülke arasında yalnız bu tabloya göre bir karşılaştırma yapıldığında Türkiye’nin ekonomi açısından Mısır’dan daha iyi bir durumda olduğunu söylemek mümkündür.

Ticari açıdan geçmişleri bulunan Türkiye ve Mısır arasındaki ekonomik ilişkiler 2010 yılı ve sonrasını ele alacak şekilde incelenmiştir. Bu durumun sebebi ise siyasi açıdan yakın geçmişte yaşanan ve halen devam etmekte olan krizlerin iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilere olan etkisinin nasıl bir yönde olduğuna dair çıkarımda bulunmaktır. Türkiye, Mısır açısından önemli bir ticari ortaktır. Uzun yıllardır ihracat ve ithalat yapılan ülkeler arasında ilk onda yer alan Türkiye, Mısır ekonomisinin önemli bir oranını oluşturmaktadır. İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin sağlamlaşmasını ve kolaylaşmasını sağlamak amacıyla bugüne değin 5 ayrı anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmalardan ilki 1993 yılında gerçekleştirilmişken bugünkü ticaretin altyapısı ise 2005 yılında imzalanan ve 2007 yılında yürürlüğe giren “ Türkiye Mısır Serbest Ticaret Anlaşması (STA)” ile atılmıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2022). Yapılan STA ile iki ülke arasındaki belirlenen ürünlerde gümrük vergileri sıfırlanmıştır.

Şekil 1. Türkiye’nin Mısır ile olan dış ticaret verileri

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Foreign-Trade-Statistics-January-2022-45536>

Şekil 1’de de açıkça görüldüğü gibi Türkiye geçtiğimiz 10 yıllık süreçte iki ülke arasındaki ekonomik değerlendirmede hanesine artı yazdıran taraf olmuştur. İki ülke arasındaki ticaret hacmi, 2010-2013 yılları arasında artış grafiği izlemiş, 2014 ve 2018 yılları arasında ise genel olarak düşüş trendine girmiştir. 2019 yılında ise iki ülke arasında tüm zamanların rekoru kırılarak ticaret hacmi 5,4 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşmıştır. 2021 yılında bu rekor tazelenmiş ve ticaret hacmi 6,7 milyar dolara yükselmiştir. Verilerden de görülebileceği üzere siyaseten devam eden kriz ekonomik ilişkilere çok da sirayet etmemiştir. Ekonomik ilişkilerin zarar görmemiş oluşunun en önemli nedeni ise 2005 yılında iki ülke arasında imzalanmış olan STA’dır. Ne var ki iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri korunmasını sağlayan STA, Mısır’da belirli bir kesimi rahatsız etmiştir. Bunun nedeni ise Türkiye’nin Mısır’a olan ihracatının ithalatından daha fazla olmasıdır (Ülker, 2020).

İki ülke arasındaki genel ticaret verilerinin yanı sıra bu çalışma içerisinde daha özellikli bir alana da parantez açılmak istenmektedir. Bu alan ise deniz ticaretidir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte, deniz ticareti oldukça önemli bir yol kat etmiştir. Günümüzde uluslararası ticaretin büyük bir bölümü denizler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Dünya yüzeyinin %71’lik bir bölümünün sular ile kaplı olduğu düşünüldüğünde gelişen teknoloji ve küreselleşen dünyanın da etkisiyle bu durum oldukça beklendik olduğu düşünülmektedir (T.C. Ulaştırma Bakanlığı, 2018). Tam da bu sebep ile Mısır ve Türkiye arasındaki ticaret irdelendiği vakit denizler aracılığıyla yapılan ticaret için de ayrı bir incelemede bulunulması daha doğru olacaktır. Doğu Akdeniz vasıtasıyla, deniz üzerinden komşu olan Mısır ve Türkiye arasındaki ilişkiler oldukça önemlidir. Mısır, Türkiye’nin deniz yoluyla ticarete en önemli ortaklarından birisidir. Muhammed Mursi döneminde iki ülke arasındaki deniz ticaretinin daha yüksek seviyelere çıkmasını sağlamak amacıyla “Ro Ro ve Karayolu Transit Taşımacılığı Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası” imzalanmış fakat ilişkilerinin kötüleşmeye başlamasıyla birlikte 2014 yılında söz konusu anlaşma Mısır tarafından feshedilmiştir (T. C. Dışişleri Bakanlığı, 2014).

Tablo 2. Türkiye ve Mısır Arasında Denizyolu Taşımacılığıyla Gerçekleştirilen İthalat ve İhracat Miktarları

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İHRACAT	Miktarı (Ton)	11.154.634	9.226.526	9.751.715	9.992.89	9.701.309	8.673.890	9.037.041	7.561.778	7.486.161	7.901.289	6,428,200
	Ülkeler Arası Sıralaması	2	2	1	2	2	2	2	3	3	4	6
	Pay Yüzdesi	13,29	11,28	10,68	11,16	10,96	9,41	9,53	6,65	6,78	6,00	4,88
İTHALAT	Miktarı (Ton)	17.319.834	20.297.245	16.589.593	12.302.168	11.625.803	14.441.128	17.067.189	15.144.879	12.842.463	12.209.565	12,840,970
	Ülkeler Arası Sıralaması	3	2	4	4	4	3	2	3	4	3	4
	Pay Yüzdesi	10,65	11,69	8,62	6,55	5,97	6,93	7,93	6,48	5,88	5,51	5,67

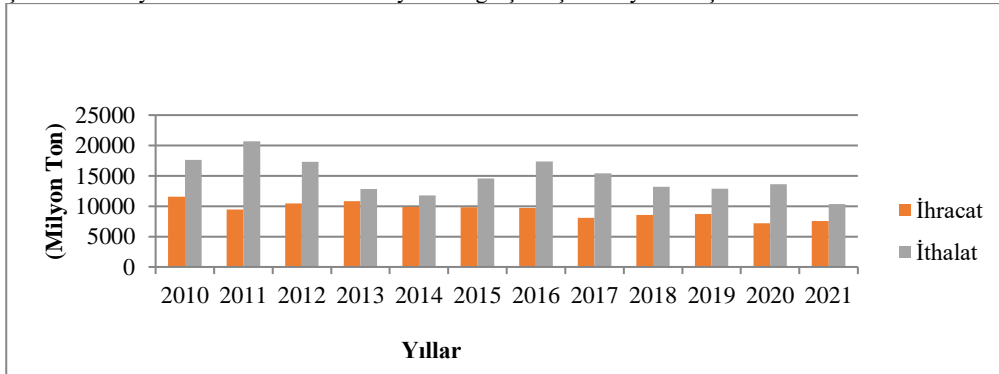
Kaynakça: <https://denizcilik.uab.gov.tr/uploads/pages/yayinlar/deniz-ticaret-istatistikleri-2019.pdf>

<https://denizcilik.uab.gov.tr/uploads/pages/yayinlar/deniz-ticaret-istatistikleri-2020-61bc3b7e3c012.pdf>

Tablo 2’de Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığından alınan, Mısır ve Türkiye arasında 2010 ve 2020 yılları arasında deniz yolu ile gerçekleşen ticaret verileri belirtilmiştir. Tablolarda da görüleceği üzere Mısır deniz ticareti bakımından da Türkiye için önemli bir partnerdir. İhracat bakımından incelenecek olursa 2012 yılında Mısır, Türkiye’nin deniz ticaretinde en çok ihracat yaptığı ülke olmuş 2016 yılı da dahil olmak üzere ilk ikinci sırada yer almış fakat sonrasında belirli bir gerileme yaşayarak üçüncü sıraya düşmüş ve en son 2020 yılında altıncı sıraya gerilemiştir. Pay yüzdesi olarak ele alındığında ise en yüksek oran % 13,29 ile 2010 yılında gerçekleşmiştir. İthalatta ise 2010-2020 arasında hep ilk dörtte yer almış sadece 2011 yılında ikinci sıraya yükselmiştir. En çok ithalat yapılan ülkeler arasındaki pay yüzdesi ise %11,69 ile 2011 yılında zirveyi görmüştür. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı’nın verilerinde dikkat çeken diğer bir unsur ise özellikle ihracatta 2017 yılı ve sonrasında genel bir düşüşün yaşanmış olmasıdır.

Aşağıdaki Şekil 2’de 2010-2020 yılları arasındaki dönemde Türkiye ve Mısır arasında Denizyolu ile gerçekleşen toplam yük elleçleme miktarlarına yer verilmiştir. Türkiye’nin ithalatı 2011 yılında ihracatı ise 2010 yılında zirveyi görmüştür. Son yıllarda ise geçmişe oranla düşüş olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Türkiye ve Mısır arasında Denizyolu ile gerçekleştirilen yük elleçleme miktarları

Kaynak: <https://denizcilikistatistikleri.uab.gov.tr/yuk-istatistikleri>

Uluslararası Politik Ekonomi Işığında Türkiye-Mısır İlişkilerinin Doğu Akdeniz’deki Yansımaları

Uluslararası alanda yürütölen politikaların ve ekonomik verilerin birbirleri ile olan ilişkilerini inceleyen Uluslararası Politik Ekonomi (UPE), aslında fikri olarak uzun yıllardır var olan fakat kavramsal olarak ele alınması ve literatüre giriş yapması 1970’li yılları bulan bir disiplinler arası alandır. UPE ilk kez 1977 yılında bir kitap haline getirilmiş fakat hakkında tam olarak çalışmaların yapılması ve yaygınlaşması 1980’li yıllarda gerçekleşmiştir (Frieden ve Martin, 2003).

UPE’nin çıkış noktası politika ve ekonomi alanları arasındaki karşılıklı bağımlılığa dayanan ilişkiyi yani yaşanan politik krizlerin, uluslararası ticarete olan etkisini ya da tam tersi uluslararası ticaretin yaşanan politik krizler üzerindeki etkisini incelemektir (Ateş ve Gökmen, 2013). Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte meydana gelen yenidünya düzeninin UPE üzerindeki etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir.

En basit haliyle sınırların etkinliğini kaybetmesi olarak adlandırılabilir olan küreselleşme, sınırların ortadan kalkmasıyla birlikte ölkeler arasında oluşan karşılıklı bağımlılık durumu olarak tanımlanabilir (Heywood, 2007: 189; Nye ve Welch, 2010: 406). Küreselleşmenin hız kazanması sonrasında gittikçe daha da fazla liberal bir hal alan dünya ekonomisi, devletler dışında başka kural koyucuların yani şirketlerin ortaya çıkmasıyla boyut değiştirmiştir (Ateş ve Gökmen, 2013). Bu süreçte olayları yalnızca politik açıdan ele almanın, çevreye at gözlüğü ile bakmaktan bir farkının kalmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeptendir ki bugün UPE, oldukça saygı duyulan bir çalışma alanı haline gelmiştir.

Türkiye ve Mısır arasında son 10 yılda yaşanan süreç UPE'nin ne kadar önemli bir alan olduğunu göstermektedir. Türkiye ve Mısır arasında 2013 yılı ve sonrasında kötü yönde ilerleme gösteren bir siyasi kriz mevcuttur. Yaşanılan siyasi kriz, ekonomi alanına da sirayet etmiş fakat siyasetteki kopukluğun aksine ekonomik olarak daha hafif yaralar almıştır. Burada önemli olan aslında 2005 yılında imzalanmış olan STA'dır (Sarıaslan, 2019).

Doğu Akdeniz'deki şu anki siyasi dengeler incelendiğinde bölge ülkelerinden İsrail'in Yunanistan ve GKRY'ye yakın bir politika yürüttüğünü söylemek mümkündür. Mısır da Türkiye ile yaşadığı siyasi krizler sonrasında söz konusu ülkeler ile birlikte hareket etme yolunu seçmiştir (Karbuç, 2022). Bu üçlüye Mısır'ın da eklenmesiyle aslında geçerliliği bulunmayan iddiaların, hem bölge ülkelerinin hem de küresel aktörlerin desteğinin sağlanmasıyla birlikte suni bir haklılık zemini hazırlanıp siyasal baskı kullanılarak Türkiye'ye kabul ettirilmeye çalışıldığı bir gerçektir. Bu topluluktan Mısır'ın ayrılması durumunda Türkiye güçlü bir müttefik kazanmış olmakla kalmayıp hali hazırda karşılıklı en uzun kıyılara sahip olduğu Mısır ile imzalaması muhtemel bir MEB anlaşması ile Doğu Akdeniz'deki önceden belirlemiş olduğu güney sınırlarını uluslararası bir anlaşma ile pekiştirmiş olacaktır.

Mısır ile imzalanması muhtemel anlaşmayı, Libya ile 2019 yılında imzalanmış olan anlaşmanın getirdiği artıları dikkate alarak değerlendirmek başlangıç noktasında iyi bir adım olacaktır. Libya ile Türkiye arasındaki deniz yetki alanları mutabakatıyla Türkiye, Yunanistan tarafından uzun yıllardır kendisine dayatılmaya çalışılan Güneydoğu Ege adalarının anakaralar ile aynı oranda deniz yetki alanlarına sahip olması gerektiği tezini tanımayarak hareket etmiştir. Türkiye söz konusu anlaşma ile o güne değin ileri sürmüş olduğu tezlerini yaptığı uluslararası anlaşma ile hayata geçirmiş ve hukuksal bir zemine oturmuştur. İlerleyen zamanlarda Mısır ile imzalanması muhtemel bir anlaşma ile Türkiye'nin anakaralar arasındaki ortay hattın takip edilmesiyle elde edilmesi gerektiğini düşündüğü sınır hattı hayata geçmiş olacaktır. Bu yönde yapılacak bir anlaşmayla kazançlı çıkacak olan tek taraf Türkiye olmayacaktır. Mısır, 2003 yılında GKRY ile imzalanmış olduğu MEB anlaşması ile kendisine ait olabilecek 11.500 kilometre kareye tekabül eden deniz yetki alanlarını deyim yerindeyse GKRY'ye hediye etmiştir (Yaycı, 2020: 39).

Enerji ülkesi olan Mısır'ın Doğu Akdeniz'de bugüne değin keşfedilmiş olan en büyük doğalgaz yatağına sahip olması, hali hazırda bulunan yüksek kapasiteli Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) tesisleri, Doğu Akdeniz'in deniz ticaretindeki kaybettiği popüleritesini kazanmasında büyük etkisi olan Süveyş Kanalı'na sahip olması gibi faktörler dikkate alındığında önemi açıkça anlaşılabilir bir ülkedir (Baysoy, 2017: 85; Karbuç, 2022).

Yunanistan açısından incelendiğinde ise hali hazırda 2020 yılında iki ülke arasında imzalanan anlaşma ile atılan adımların aslında Türkiye'nin ilan etmiş olduğu kıta sahanlığı sınırlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Bu perspektiften bakıldığında Mısır, Türkiye'nin Akdeniz'deki kıta sahanlığı sınırının batısındaki bitiş noktasını dikkate alarak hareket etmiştir. Bu hareket iki ülke arasındaki buzların çözülmesinde önemli bir rol oynama potansiyeline sahiptir.

Mısır ve Yunanistan arasında imzalanan MEB anlaşması, Türkiye ve Libya'nın 2019 yılında attıkları adıma cevap verme amacı taşımaktadır. Prof. Dr. Yücel Acer'e göre Mısır'ın asıl rahatsız olduğu konu iki ülke arasındaki askeri işbirliği anlaşmasının imzalanmış olmasıdır. Yani sonuçta iki ülke arasındaki siyasi kriz bir şekilde Doğu Akdeniz politikalarına da sirayet etmiş ve Mısır bu sebeple Türkiye karşıtı bir tavır içerisine girmiştir (Acer, 2020).

Değinilmesi gereken diğer bir nokta ise Mısır ve Yunanistan arasında imzalanan MEB anlaşması ile Yunan adalarına tanınan kısmi deniz alanlarıdır. Yunanistan'ın başlangıçtan itibaren istediği şekilde gerçekleştirilmemiş olsa dahi Mısır, Türkiye yerine Yunanistan ile anlaşma imzalayarak GKRY ile yapmış olduğu anlaşmanın mantalitesinde bir sonuç elde etmiştir. Yapılan anlaşmada Yunan adalarına kısmi deniz alanı tanınmış olup bu vesileyle Mısır, Türkiye ile imzalaması durumunda elde edeceğinden daha az bir deniz yetki alanını kabul etmiştir. Bu konu ile alakalı olarak T.C. Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu 2020 yılında katıldığı bir televizyon programında istihbari görüşmeler sırasında Mısırlı yetkililere, Türk tarafı tarafından Libya ile yapılan deniz yetki sınırlandırılması anlaşması benzeri bir anlaşmanın Mısır ile de yapılmasının mümkün olduğunun belirtildiğini ifade etmiştir. Aynı programda Mısır'ın hem Yunanistan hem de GKRY ile imzaladığı sınırlandırma anlaşmalarında Türkiye ile imzalaması durumunda elde edeceği deniz alanlarından daha azına razı geldiğini de belirtmiştir (CNN Türk, 2020).

Görsel 2. Mısır'ın Yaptığı Anlaşmalar ve Türkiye'nin Kıta Sahaneliği Sınırları

Yukarıdaki haritada Türkiye'nin BM'ye bildirmiş olduğu kıta sahanlığı sınırları ve Mısır'ın hem GKRY hem de Yunanistan ile imzaladığı MEB anlaşmaları sonucunda elde ettiği deniz alanları bulunmaktadır. Haritadan da anlaşılacağı üzere Mısır söz konusu anlaşmalar sonunda ciddi deniz alanı kaybetmiştir.

Türkiye, Mısır ile imzalanması olası bir MEB anlaşmasıyla bölgede önemli bir müttefik kazanmış olacaktır. Doğu Akdeniz'de en uzun iki kıyı uzunluğuna sahip ülkenin bir araya gelmesi ile siyasi dengelerde değişim yaşanması muhtemeldir. Yapılacak olası bir anlaşmanın GKRY açısından etkileri oldukça yıkıcı olacaktır. 2007 yılından bu yana hidrokarbon arama çalışmaları yürüttüğü alanların önemli bir kısmı Mısır'ın egemenliği altına geçecek, hâlihazırda Türkiye ile anlaşmazlıkların yaşandığı alanlarda Türkiye'nin sınırlarını koruma çabaları dolayısıyla çalışma yürütemeyen GKRY'nin, mevcut alanı oldukça kısıtlı hale gelecektir.

Mısır ve Türkiye arasında imzalanacak bir deniz yetki sınırlandırması anlaşmasıyla her iki tarafında kazanç sağlayabileceğini söylemek mümkündür. Mısır açısından bakıldığında, yapılacak olası bir anlaşma ile daha önceden yapmış olduğu anlaşmalar neticesinde kaybettiği deniz alanlarını kazanması oldukça önemli bir artıdır. Ayrıca şu an bölge ülkelerinden Yunanistan, İsrail, GKRY ve İtalya arasında anlaşma sağlanmış olan fakat Türkiye'nin kıta sahanlığından geçirilmesinin planlanması ve ekonomik açıdan yapılabilirliğinin tartışılmasına konu olması dolayısıyla hayata geçirilmesine zor gözüyle bakılan EastMed projesinin ortakları arasında Mısır yer almamaktadır. EastMed projesinin ekonomik açıdan maliyeti 6 milyar dolar olarak açıklanmıştır fakat ortalama olarak 25 milyar dolar civarında seyredeceği düşünülmektedir (Aslan, 2020). Bu sebeple de hali hazırda var olan boru hatları (Kuzey Akım, TANAP, TAP) ile kıyaslandığında projenin sonuçsuz kalacağı düşünülmektedir. Son dönemde ABD'nin de projeye olan desteğini çekmesiyle birlikte Yunanistan ve GKRY'nin bel bağlamış oldukları bu girişim başarıya ulaşma şansının olmadığı söylenilebilir (Çaylak, 2022).

2020 yılında Mısır'ın İsrail, Kıbrıs adası ve Yunanistan üzerinden ilerlemesi planlanan EastMed boru hattı projesine alternatif olarak GKRY'nin aradan çıkarılarak Mısır üzerinden ilerleyecek bir güzergâh teklifinde bulunduğu iddia edilmiştir, fakat bu teklif olumlu bir sonuca ulaşmış değildir (Michalopoulos, 2021). Mısır'ın uzun yıllardır yeterli yerli gaz olmaması sebebiyle atıl durumda bulunan İdku ve Damietta LNG terminalleri sırasıyla 2019 ve 2021 yıllarında tekrardan aktif hale gelmiştir bu durum Mısır gazı için boru hattı dışında ayrı bir pazarın daha var olma potansiyeline işaretler (Murphy, 2021; NS Energy, 2019).

Daha önce de ifade edildiği gibi küreselleşmenin sonucunda ülkeler arasında karşılıklı bağımlılığın artmasıyla birlikte çatışmalar yaşanması kaçınılmazı güç bir hal almıştır. Bu durumun nedeni ise Oral Sander'in de belirttiği gibi daha az bağımlı durumda olan devletlerin diğerine göre elinin daha güçlü olması sebebiyle durumu kendi lehine çevirebilme olanağına sahip olmasıdır (Sander, 2012: 590). Bugün Türkiye ve Yunanistan ya da konumuz ana ögesi Mısır ile olan ilişkilere bakıldığında karşılıklı bağımlılığın dengeli bir çizgide ilerlemesinin daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

2013 ve sonrasında Türkiye ve Mısır arasında yaşanan siyasi krizin çözüme kavuşturulması oldukça önemlidir. Zaman zaman devletler arasında böyle krizlerin yaşanması da oldukça alışılabilir bir durumdur. Daha önce oldukça köklü ilişkilere sahip Türkiye ve Rusya arasında da benzeri bir kriz yaşanmış ve sonucunda aşılmıştır. 3 Ekim 2015 tarihinde Suriye de görev yapan Rus savaş uçağı Türk hava sahasını ihlal etmesi ve Türkiye tarafından ikaz edilmesine rağmen hava sahasını terk etmemesi üzerine düşürülmüştür (Can vd., 2019). Bu olay iki ülke arasında ciddi sorunlara yol açmıştır. Yaşanan sürecin ardından Rusya, Türkiye'ye yaptırım kararı almış ve iki ülke arasında ekonomik açıdan zorlu bir süreç yaşanmıştır (Can vd., 2019; Erşen, 2016). İki ülke arasındaki sorunların çözüme kavuşturulması 2016 yılında gerçekleşmiştir. Normalleşmenin

altında yatan nedenler ise Rusya ve Türkiye'nin birbirlerine hem ekonomik hem de siyasi anlamda ihtiyaç duymaları olmuştur (Erşen, 2016).

Türkiye ve Mısır arasında 2020 yılı itibariyle diplomatik anlamda erimeye başlayan buzların devamının gelmesi yani ilişkilerin normale dönmesi halinde, söz konusu deniz yetki alanları anlaşmasının yapılabilmesi bakımından önemli bir adım atılmış olacaktır. Bu sebeptendir ki özellikle son günlerde artan Yunanistan, GKRY ve AB'nin Türkiye karşısında geliştirmek adına uğraş verdikleri baskı ortamında Mısır gibi Doğu Akdeniz coğrafyasında yeri yadsınamayacak kadar önemli olan bir devlet ile iyi ilişkiler gelişmesi Türkiye'nin bölge üzerine hesaplar yapılan masada elinin güçlenmesi anlamına gelecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortak geçmişi Akdeniz'de karşılıklı kıyılara sahip olan Türkiye ve Mısır, son on yılda yaşanan çalkantılı bir sürece rağmen aralarındaki bağ kopmayan, özellikle uluslararası ticaret hususunda güçlü ilişkilere sahip iki ülkedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle birlikte değişen dünyada karşılıklı bağımlılık büyük önem arz eder hale gelmiştir. Mısır ve Türkiye geçmişten günümüze dalgalı bir siyasi grafiğe sahip olsalar da, 2013 sonrası süreçte yaşananlar iki ülke için de hatırı sayılır kayıplara neden olmuştur. Yaşanılan süreçlerin normal olarak ekonomik açıdan yaşattığı aksamalara rağmen iki ülke arasındaki ticari ortaklığın 2020 yılı itibariyle girilen yeni süreçte, siyasetin de normalleşmeye başlaması ile birlikte daha da üst seviyelere ulaşılacağı düşünülmektedir. Son dönemde taraflarca birbirlerine yeşil ışık yakılması Doğu Akdeniz'in çetin şartları düşünüldüğünde her iki tarafa da hem ekonomik hem de stratejik fayda sağlaması muhtemeldir.

Ekonomi ve siyasetin iç içe geçtiği yenedünya düzeninde her iki kulvarda da ivme yakalayabilmek adına Türkiye'nin Mısır ile olumlu ilişkilerinin gelişmesi önem taşımaktadır. Özellikle Türkiye aleyhinde Yunanistan ve GKRY tarafından yürütülen kara propagandanın karşısında şimdikinden de eli güçlü olmasını sağlayacaktır. Aradan geçen süreç içerisinde iki ülke arasındaki çatışmadan faydalanmak suretiyle Doğu Akdeniz'de hem Türkiye'nin hem de Mısır'ın var olan egemenlik haklarının ihlal edilmesi hususuna kadar işi götüren Yunanistan ve GKRY'nin yürüttüğü politikaların yanlışlığı Uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde analiz edilmeli ve dünya kamuoyuna oldukça yüksek bir ses ile anlatılmalıdır. Bu sürece de potansiyel bölgesel ortaklardan biri olan Mısır ile başlanması önemli bir stratejik hamle olacaktır.

Sonuç olarak, Ülkeler arası ilişkilerin geliştirilmesi veya düzelmesi elbette birçok parametreye bağlıdır. Ancak son derece önemli bir coğrafyada yer alan Türkiye ve Mısır arasında ilişkilerin iyileşmesi her iki ülkeye de hem ekonomik hem de siyasi açıdan oldukça tatmin edici faydalar sağlayabilir. Bu sebeptendir ki Mısır'ın GKRY ve Yunanistan ile yapmış olduğu Deniz yetki anlaşması sonucunda vazgeçtikleri veya kaybettiği haklar yerine Türkiye ile bu anlaşmayı yapmasının sonucunda elde edeceği kazanımların neler olduğu Türkiye tarafından Mısır kamuoyuna da anlatılmalıdır. Bu durumun sonucunda Mısır halkının desteğinin alınarak bu sürecin yürütülmesi Türkiye Mısır Deniz Yetki Anlaşmasının imzalanabilmesi açısından önemli bir stratejik adım olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Acer, Y. (2020). Doğu Akdeniz'de Yunanistan-Mısır Deniz Sınırı Antlaşması ve Türkiye. *Adalet Dergisi*, 2020/2. 65. Sayı, S: 13-26.
- Akgün M. ve Gündoğar S. S. (2014). Mısır-Türkiye ilişkilerinde daha iyi bir geleceğe doğru. TESEV Dış Politika Programı. ISBN 978-605-5332-60-0. https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_M%4%B1s%4%B1r-Tu%CC%88rkiye-ilis%CC%A7kilerinde-daha-iyi-bir-geleceg%CC%86e-dog%CC%86ru.-12-Mart-14.pdf
- Aljazeera Türk, (2013). Kronoloji: Mübarek sonrası Mısır. <http://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-mubarek-sonrasi-misir> (Erişim Tarihi: Mart 2022).
- Armaoğlu, F. (2012) *Yirminci Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*. On Sekizinci Baskı. Alkım Yayıncılık. İstanbul.
- Aslan C. (2020). “Doğu Akdeniz Boru Hattı (East-Med) Uygulanabilir mi?” <https://www.stratejikortak.com/2020/01/east-med-boru-hatti.html>
- Ateş D. , Gökmen G. S. (2013). Bir Akademik Disiplin Olarak Uluslararası Politik Ekonominin Sınırları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, XV (1), 45-71
- Baş, A. (2015). Atatürk Dönemi Türkiye-Mısır İlişkileri Ve Günümüze Etkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. Cilt: 31, Sayı: 92, S:31-76.
- Baysoy, E. (2017). *Doğu Akdeniz'in Dalgalı Jeopolitiği*. İstanbul: Truva Yayınları
- Can, E., Yıldırım Ozmutlu S. ve Aykac, C. (2019). Politik iklim değişikliklerinin ülkelerarası ticaretle ilişkisi: Türkiye Rusya uçak krizi üzerine ekonometrik bir inceleme. *SIYASAL: Journal of Political Sciences*, 28(1), 1-18. <http://doi.org/10.26650/siyasal.2019.28.1.0001>
- Case, K. E., Fair, R. C. ve Oster, S. M. (2012). *Ekonominin İlkeleri*. (Çev. E. Deliktaş, M. Karadağ ve M. Güçlü), 8 Baskı, Palme Yayıncılık, Ankara.

- CNN Türk, (2020). “Tarafsız Bölge Programı (17 Eylül 2020)”
<https://www.youtube.com/watch?v=UkODOxBrJDI>
- Çaylak, M. (2022). Doğu Akdeniz’de Yunanistan’a ABD şoku: Eastmed rafa mı kalkıyor?
<https://www.trthaber.com/haber/dunya/dogu-akdenizde-yunanistana-abd-soku-eastmed-rafa-mi-kalkiyor-644345.html>
- Duran, B. (2021). Arap isyanlarında on yılın muhasebesi ve Türkiye’nin yeri. R. Yıldırım, M. Alrantsi (Ed.), Arap Devrimleri: Değişim ve Süreklilik içinde (15-36 ss.). İstanbul: SETA.
<http://openaccess.ihu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12154/1596>
- Duru, O. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2021). “Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu: Mısır’la diplomatik düzeyde temaslarımız başladı.”
<https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-misir-la-diplomatik-duzeyde-temaslarimiz-basladi/2173448>.
- ENI. (2022). A Mediterranean treasure trove. <https://www.eni.com/en-IT/operations/egypt-zohr.html>
- Erşen, E. (2016) Suriye Sorunu Gölgesinde Türkiye-Rusya İlişkilerinde Normalleşme Süreci. Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi Cilt: 3, Sayı:2, 153-171
- Frieden J. ve Martin L. (2003). "International Political Economy: Global and Domestic Interactions."
<https://scholar.harvard.edu/jfrieden/publications/international-political-economy-global-and-domestic-interactions>
- Heywood, A. (2007) Siyaset. Altıncı Baskı. Ankara: Liberte Yayın Grubu
- Karbuç, S. (2022). Değişen Jeopolitik Dinamikler Işığında Doğu Akdeniz’de Enerji Mücadelesi.
<https://kriterdergi.com/dosya-enerjide-donusum/degisen-jeopolitik-dinamikler-isiginda-dogu-akdenizde-enerji-mucadelesi>
- Knipp, K. ve Hussein, M. (2020). Mısır ve Türkiye Libya’da karşı karşıya.
<https://www.dw.com/tr/m%C4%B1s%C4%B1r-ve-t%C3%BCrkiye-libyada-kar%C5%9F%C4%B1-kar%C5%9F%C4%B1ya/a-51920625>
- Kuran S. (2020) Uluslararası Deniz Hukuku. Altıncı Basım. İstanbul: Beta Yayıncılık
- Melcangi, A. 2021. “Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey”
<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/egypt-recalibrated-its-strategy-in-libya-because-of-turkey/>
- Michalopoulos, S. (2021). Athens and Cairo mull changing the route of EastMed pipeline.
<https://www.euractiv.com/section/energy/news/athens-and-cairo-mull-changing-the-route-of-eastmed-pipeline/>
- Murphy, J. (2021). Damietta Lng Back In Action After Nine-Year Break 2021.
<https://www.naturalgasworld.com/damietta-lng-back-in-action-after-nine-year-break-85765>
- NS Energy. (2019). Egyptian LNG Project, Idku. <https://www.nsenergybusiness.com/projects/egyptian-lng-project-idku/>
- Nye, S, J. ve Welch, A. D. (2010). Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak, (1. Baskı), Çev. Renan Akman, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Sander O. (2012) Siyasi Tarih 1918-1994. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları
- Sarıaslan, F. (2019). Türkiye-Mısır ilişkilerinde ekonomik dinamiklerin etkisi . Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , (54) , 526-559 . DOI: 10.18070/erciyesiibd.533177
- Stanić, A. ve Karbuç, S. (2020). The challenges facing Eastern Mediterranean gas and how international law can help overcome them. Journal of Energy & Natural Resources Law, 2020.
<https://doi.org/10.1080/02646811.2020.1816739>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2013^a). Mısır’da Dün Gece Gerçekleşen Sivil ve Barışçıl Gösterilere Müdahale Edilmesi Hk.(No: 211, 27 Temmuz 2013). https://www.mfa.gov.tr/no_-211_-27-temmuz-2013_-misir_da-dun-gece-gerceklesen-sivil-ve-bariscil-gosterilere-mudahale-edilmesi-hk_.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2013^b). Türkiye-Mısır İlişkileri Hk.(No: 310, 23 Kasım 2013)
https://www.mfa.gov.tr/no_-310_-23-kasim-2013_-turkiye-misir-iliskileri-hk.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2014). Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç’in Mısır’ın Ro-Ro ve Karayolu Transit Taşımacılığı Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası’nı Feshetmesi Hakkındaki bir Soruya Cevabı (SC-37, 28 Ekim 2014). https://www.mfa.gov.tr/sc-37_-28-ekim-2014_-disisleri-bakanligi-sozcusu-tanju-bilgic_in-misir_in-ro-ro-ve-karayolu-transit-tasimaciligi-alaninda-ibirl.tr.mfa
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2021). Türkiye ile Mısır Arasında Gerçekleştirilecek Siyasi İstisareler Hk.(No: 174, 4 Mayıs 2021), https://www.mfa.gov.tr/no_-174_-turkiye-ile-misir-arasinda-gerceklestirilecek-siyasi-istisareler-hk.tr.mfa
- T.C. Ticaret Bakanlığı, (2022). Türkiye ve Mısır Serbest Ticaret Anlaşması
<https://ticaret.gov.tr/data/5bfbf99213b8762fa4955c9b/M%C4%B1s%C4%B1r%20STA%20Bilgi%20Notu.pdf>
(Erişim Tarihi: Şubat 2022)

- T.C. Ulaştırma Bakanlığı (2018). Ulaşan ve Erişen Türkiye. <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/denizcilik/denizcilik.pdf>.
- Telci, İ. N. (2020). Mısır 2020. Middle East Yearbook/Ortadoğu Yıllığı.
- United Nations. (2004). Law of the Sea. Bulletin No.54. https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletin54e.pdf
- United Nations. (2019). Note verbale dated 23 December 2019 from the Permanent Mission of Egypt to the United Nations addressed to the Secretary-General. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/435/59/PDF/N1943559.pdf?OpenElement>
- United Nations. (2022). Agreement between the Republic of Cyprus and the Arab Republic of Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone 17 February 2003. <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/EGY-CYP2003EZ.pdf>.
- United Nations Treaty Collections. 6. United Nations Convention On The Law Of The Sea. https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtdsg3&clang=_en (Erişim Tarihi: 2022).
- USGS Levant Havzası, (2010^a). Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the Levant Basin Province, Eastern Mediterranean. <https://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/pdf/FS10-3014.pdf>
- USGS Nil Delta Havzası, (2010^b). Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the Nile Delta Basin Province, Eastern Mediterranean. <https://pubs.usgs.gov/fs/2010/3027/>
- Ülker, K. (2020). Mısır, Türkiye ile STA'yı sorguluyor. Dünya Gazetesi. <https://www.dunya.com/kose-yazisi/misir-turkiye-ile-stayi-sorguluyor/461684>
- Yaycı C. (2020). Doğu Akdeniz'in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayıncılık